

UTVIKLINGEN PÅ ARBEIDSMARKEDET

Sammendrag

Etter noen år hvor norsk økonomi vokste raskere enn økonomiene i Europa og USA, har veksten dempet seg markant i 2013. Både SSBs arbeidskraftundersøkelse og NAVs registre viser en svakt økende trend i antall arbeidsledige. Samtidig vokser arbeidsstyrken, og ledighetsraten er dermed ganske stabil.

Internasjonalt ser de økonomiske utsiktene framover lysere ut. Bunnen er trolig passert for Norges viktigste handelspartnere. På sikt vil dette påvirke den økonomiske utviklingen i Norge positivt, og NAV forventer at høyere utenlandsk etterspørsel vil bidra til at veksten i Fastlands-Norge tar seg opp gjennom prognoseperioden. Den økonomiske veksten vil likevel være relativt lav også i 2014. Dette gjør at vi venter at etterspørselen etter arbeidskraft vil være noe lavere enn tidligere antatt i både 2013 og 2014. NAV anslår at antallet registrerte ledige vil fortsette å øke i høst og at vi i snitt vil ha 70 000 ledige i 2013. Vi venter at ledigheten vil fortsette å øke noe i 2014, men at den etter hvert vil stabilisere seg. I gjennomsnitt venter vi at det vil være 75 000 helt ledige i 2014. I 2015 venter vi at veksten vil ta seg opp både internasjonalt og i Norge, og at dette vil føre til at ledigheten også vil begynne å gå noe ned. Nedgangen forventes imidlertid ikke å bli større enn at antallet ledige vil ende på 75 000 i snitt, som i 2014.

Utviklingen internasjonalt

Den økonomiske utviklingen hos Norges viktigste handelspartnere har bedret seg i årets første halvår. I euroområdet var det positiv vekst i bruttonasjonalproduktet (BNP) i andre kvartal i år, etter seks kvartaler på rad med nedgang. Også i USA og Storbritannia har veksten tatt seg opp i første halvår i år.

Eurosonen ute av resesjon

Etter seks kvartaler med økonomisk nedgang, økte BNP både i euroområdet og EU fra første til andre kvartal 2013, ifølge sesongjusterte tall fra Eurostat. Både vekst i privat konsum og i bruttoinvesteringer i realkapital, som hadde falt i hele to år på rad, bidro til veksten i BNP. Utviklingen i andre kvartal var særlig positiv i Tyskland, Frankrike og Storbritannia, mens Sveriges BNP falt med 0,2 prosent.

Selv om det nå er noen positive tegn i Europa, er det fortsatt uromønstre og veksten er skjør. Industriproduksjonen i eurosonen har vist en svakt oppad-

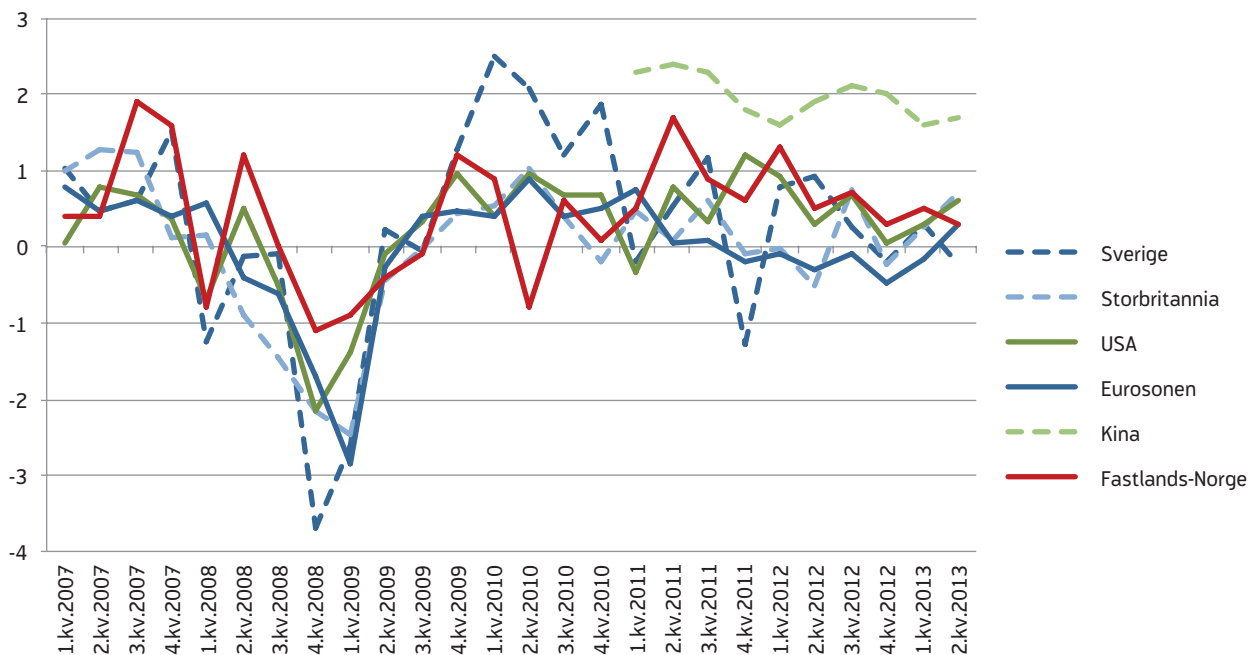
gående trend fra januar til august i år, men utviklingen har vært ujevn. Ledigheten er fortsatt på et svært høyt nivå, særlig i Sør-Europa, og gjeldsproblemene er ikke løst.

Ifølge en ny rapport fra Royal Bank of Scotland, trenger Europas banker å skyte inn ytterligere 3,2 trillioner euro for å overholde nye internasjonale standarder for kapitalmarkeder, noe som tilsvarer om lag årlig BNP i Tyskland. Selv om styringsrenten i euroområdet er historisk lav, på 0,5 prosent siden februar i år, har pengemarkedsrenten gått noe opp de siste månedene. Dette kan tyde på at bankene anser det som mer risikabelt å låne til hverandre. En høyere pengemarkedsrente vil i tillegg drive lånekostnadene opp og virke dempende på konsumet og investeringene.

Fortsatt høy ledighet i Europa

Selv om BNP i eurosonen økte i andre kvartal, fortsatte sysselsettingen å falle. Ifølge sesongjusterte tall fra Eurostat, gikk sysselsettingen ned med 0,1 prosent fra

Figur 1. Kvartalsvis vekst i BNP blant Norges viktigste handelspartnere. Sesongjusterte tall. Prosent

Kilde: OECD, KNR¹ og National Bureau of Statistics of China²

¹ Tall for Fastlands-Norge.

² Kvartalsvis tall publiseres fra første kvartal 2011.

første til andre kvartal i år. Dette ble da det åttende kvartalet på rad med nedgang i sysselsettingen.

En typisk konjunktursyklus innebærer at høyere økonomisk vekst driver etterspørselen etter arbeidskraften opp og sysselsetningen øker. Nedgangen i sysselsettingen vi ser i Europa henger nok sammen med at den positive utviklingen er ganske ujevn på tvers av eurosonen. Mens sysselsetningen vokser i Tyskland i 2013, skjer det motsatte i Sør-Europa, selv om nedgangen er svak. Ifølge innkjøpssjefenes forventningsindeks Markit Eurozone PMI, som også gir anslag for sysselsettingsvekst i eurosonen, var nedgangen i sysselsettingen i august og september 2013 meget beskjeden. Dette tyder på at sysselsettingen kan begynne å øke i nær fremtid.

Arbeidsledigheten i euroområdet har ligget stabil, men på et historisk høyt nivå, så langt i år. I august 2013 var ledigheten på 12,0 prosent. Ledigheten i august 2012 var på 11,5 prosent. I august var arbeidsledigheten lavest i Østerrike (4,9 %) og Tyskland (5,2 %), og høyest i Spania (26,2 %) og Hellas (27,9 % i juni).

Arbeidsledigheten i Storbritannia i perioden mai-juli var lavere enn i tilsvarende periode i fjor og ligger på sitt laveste nivå på ni måneder. Sysselsettingen økte i de samme tre månedene, men økningen i arbeidsstyrken var omtrent like stor, slik at ledigheten forble uendret på 7,7 prosent av arbeidsstyrken.

Bedring i USA

Selv om uenighet om budsjettet mellom demokratene og republikanerne i Kongressen har ført til automatiske skatteøkninger og utgiftskutt i de føderale budsjettene i år, har dette foreløpig ikke hatt så store konsekvenser for amerikansk økonomi som man kunne frykte. I USA tiltok veksten i andre kvartal i år. BNP vokste med 2,5 prosent målt i årlig rate, ifølge sesongjusterte tall fra Bureau of Economic Analysis. I første kvartal økte BNP med 1,1 prosent målt i årlig rate. Økningen i BNP i andre kvartal skyldes i hovedsak positive bidrag fra privat forbruk, eksport og bruttoinvesteringer, blant annet boliginvesteringer, som delvis ble motvirket av en nedgang i offentlige utgifter.

Industriproduksjon i USA står for rundt 12 prosent av nasjonalproduktet og er dermed en viktig grunn til den økonomiske veksten. Veksten i industriproduksjonen er også en god ledende indikator for BNP-veksten. Tall fra Federal Reserve viser at etter et brått fall i 2008–2009 har industriproduksjonen i USA hatt en tydelig økende trend. Industriproduksjonen i august 2013 var 2,7 prosent høyere enn i august i fjor og har nesten tatt igjen det tapte etter finanskrisen. Større etterspørsel fra hjemmemarkedet, Japan, og Kina fører til at ordrestatistikken peker oppover.

Arbeidsledigheten i USA falt i august til 7,3 prosent av arbeidsstyrken, og var 0,8 prosentpoeng lavere enn i august 2012, justert for sesongvariasjoner. På det høyeste var arbeidsledigheten i USA på 10 prosent i denne nedgangskonjunkturen. Sysselsettingen fortsatte å øke i august i omtrent samme omfang som gjennomsnittet det siste året, men yrkesdeltakelsen falt også noe.

Lavere vekst i Kina

Kina er nå verdens nest største økonomi, og har hatt en formidabel vekst de siste tretti årene. Så langt i år har imidlertid veksten vært noe lavere. Ifølge Kinas statistisk nasjonalbyrå, vokste BNP med 1,6 prosent i første kvartal og 1,7 prosent i andre kvartal 2013, som er noe lavere enn gjennomsnittlig kvartalsvis vekst i 2012. Statistikkbyrået anslår at Kinas BNP vil vokse med 7,7 prosent i år, mot 7,8 prosent i fjor.

De største bidragsytere til veksten er offentlige investeringer og privat forbruk. Veksten i Kina kan imidlertid dempes ytterligere av økende gjeldsvekst blant bedriftene og et svakt bankvesen. Skulle veksten i Kina falle kraftig vil det trolig gi lavere råvarepriser, og dermed også ramme norsk eksportindustri.

Høyere utenlandsk etterspørsel framover

Våre anslag for internasjonal økonomi er mer optimistiske enn før. Veksten har tatt seg opp i Europa i andre kvartal i år, og det gjelder spesielt våre største handelspartnere Tyskland og Storbritannia. En rekke ledende indikatorer tyder nå på at veksten er på vei opp både i Europa og USA. Innkjøpssjefenes forventningsindeks fra både Markit

og ISM¹ viser at den økende trenden i ordretilgang for den amerikanske industrien fortsetter i september 2013. Innkjøpssjefenes forventningsindeks² for eurosonen nådde sitt høyeste nivå på 27 måneder i september. Indeksen tyder på vekst i alle eurosonens land og svarer til en moderat BNP-vekst på 0,2 prosent i tredje kvartal. For Tyskland, Nederland, Østerrike, Spania og Italia tyder indeksen på den sterkeste produksjonsveksten på over to år.

Vi venter imidlertid at oppgangen vil være langt svakere i eurosonen enn i USA, fordi vedvarende høy arbeidsledighet og strengere krav til låntakere bidrar til å dempe utviklingen av det private konsumet og investeringene. Samtidig er det knyttet stor usikkerhet til utviklingen i USA. Uenigheten i Kongressen om statsbudsjettet og om å heve USAs gjeldstak kan innebære store kutt i offentlige utgifter og i verste fall mislighold av statsgjelden. Dette kan være så skadelig for økonomien at utviklingen i USA trolig vil bli langt mer negativ enn vi har lagt til grunn i vår prognose. Kina er viktig for verdens varehandel og energimarkeder. Vi forventer noe svakere vekst i Kina, men den vil fortsatt være høy. Sterk PMI-indeks i Kina i september tilsier gode økonomiske utsikter fremover. USA er Kinas største handelspartner, og den amerikanske budsjett- og gjeldskrisen kan true den positive utviklingen i den kinesiske økonomien framover.

Europa og USA er Norges viktigste handelspartnere, og den økonomiske utviklingen vi forventer i disse landene vil derfor innebære en høyere utenlandsk etterspørsel etter norske varer og tjenester framover.

Utviklingen i Norge

Svakere økonomisk vekst i første halvår 2013

Veksten i Norge avtok i andre kvartal 2013.

BNP Fastlands-Norge økte med 0,2 prosent, mot 0,6 prosent i første kvartal, ifølge foreløpige, sesongjusterte tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap (KNR). I de siste tre kvartalene samlet har veksten i BNP

Fastlands-Norge vært på 1,2 prosent, målt i årlig rate. Denne veksttaket er lavere enn trendveksten for fastlandsøkonomien, som anslås å være på 2,5 prosent, ifølge SSB. I fjor var veksten på 3,5 prosent. Det var en svakere utvikling i privat forbruk og boliginvesteringer, samt lavere offentlige investeringer som bidro til nedbremsingen (tabell 1). Den kraftige oppgangen i industriproduksjonen i andre kvartal ble motvirket av svak vekst for tjenesteytende næringer og nedgang i kraftproduksjonen og i bygge- og anleggsvirksomhet.

Høyere vekst i industriproduksjonen

Industriproduksjonen har steget jevnt siden fjerde kvartal 2009, og veksten i første halvår i år har vært noe sterkere enn trenden i denne perioden, ifølge tall fra KNR. Utviklingen i ulike næringer viser imidlertid tydelige forskjeller mellom den delen av industrien som er knyttet til norsk og internasjonal olje- og gassvirksomhet og den tradisjonelle norske eksportindustrien (figur 2). Den sterke veksten innen maskinindustri og bygging av skip og oljeplattformer fortsatte frem til andre kvartal 2013, og produksjonen har doblet seg siden 2005 i disse næringene. Store arbeidsoppdrag ble likevel fullført i første halvår i år og SSBs produksjonsindeks for industrien viser en nedgang i produksjonen i disse næringene i august.

SSBs konjunkturbarometer for andre kvartal 2013 tilsier en stabil utvikling i industriproduksjonen fremover. Ordretilgang fra hjemmemarkedet falt noe både i første og andre kvartal 2013, mens ordretilgangen fra eksportmarkedet fortsatte å falle for det niende kvartalet på rad. Ordreservene økte imidlertid i andre kvartal og stadig flere bedriftsledere i de fleste næringer forventer positiv utvikling i hjemmemarkedet i tredje kvartal 2013.

I 2013 forventer vi at veksten i industriproduksjonen blir om lag som i fjor, og at produksjonen skal øke raskere de to neste årene. Vi forventer at etterspørselen fra hjemmemarkedet skal holde seg stabil, mens vi tror den negative trenden med fallende etterspørsel fra eksportmarkedet vil snu i takt med bedre konjunkturer internasjonalt. Svekkelsen av den norske krona i 2013 vil også bidra til å styrke konkurransevnen til norske produsenter.

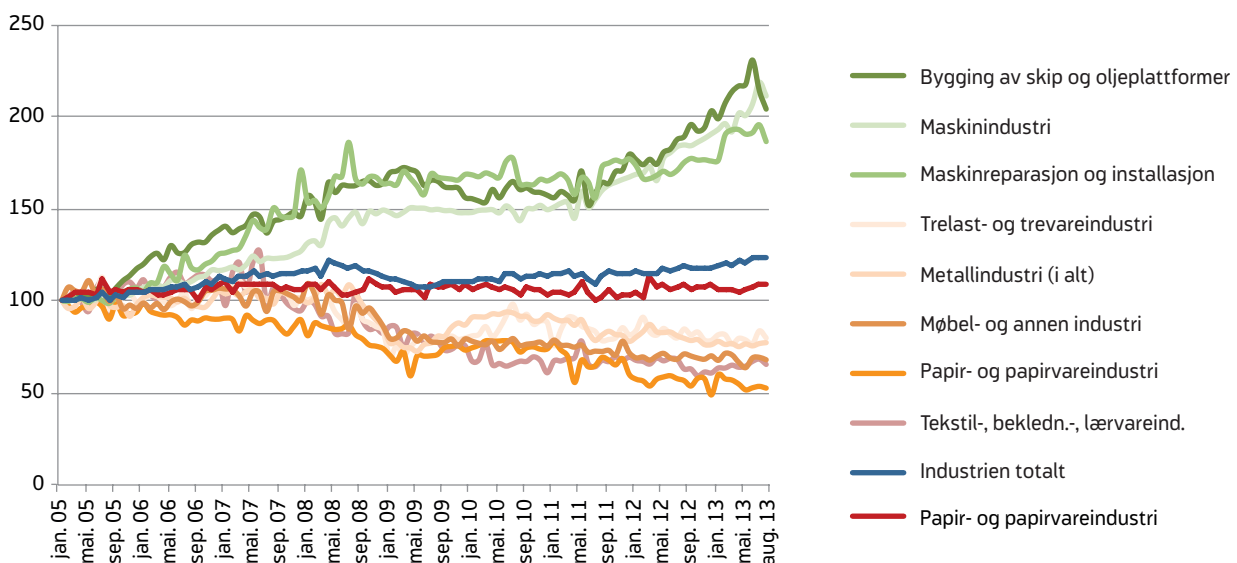
.....
¹ Forventningsindeksen Markit Flash US Manufacturing PMI utgis av det britiske konsulentselskapet Markit, mens den tilsvarende indeksen ISM-PMI utgis av USAs Institute for Supply Management.
² Markit Eurozone PMI Composite Output Index.

Tabell 1. Utviklingen i makroøkonomiske hovedstørrelser. Årlig vekst og sesongjustert kvartalsvis vekst. Prosent

	2011	2012	1.kv. 2012	2.kv. 2012	3.kv. 2012	4.kv. 2012	1.kv. 2013	2.kv. 2013
Bruttonasjonalprodukt	1,2	3,1	1,7	0,4	-0,5	0,2	-0,1	0,8
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge	2,5	3,4	1	0,6	0,8	0,1	0,6	0,2
→ Konsum i husholdninger	2,5	3,1	0,7	1,2	0,6	0,4	1,2	0,1
→→ Varekonsum	1,3	2,2	0,2	1,8	-0,2	0,1	1,8	-0,2
→→ Tjenestekonsum	2,4	3,1	1	0,7	1,1	0,4	0,4	0,6
Konsum i offentlig forvaltning	1,8	1,8	-0,2	1,1	0,5	0,5	0,5	0,8
Bruttoinvestering i fast realkapital	7,6	8	2	1,5	4	2,1	-2	5,1
→ Utvinning og rørtransport	14,1	14,5	5	4,2	1,1	5,9	1,2	7,4
→ Fastlands-Norge	8,5	3,7	0,2	0,7	5,1	0,5	-2,5	1,8
→→→ Næringer	3,5	3,2	0	0,4	4,4	-0,1	-5,4	5,8
→→→→ Industri og bergverk	4,5	0,7	-4,6	5,4	-6,7	8,2	-7,3	12,4
→→→→ Annen vareproduksjon	8,4	3,2	2,5	-4,3	5,6	3,7	-8,8	8,2
→→→→ Tjenester	1,5	3,8	0	1,4	6,3	-3,2	-3,6	3,5
→→→ Boliger (husholdninger)	21,9	7,4	-1,4	4,2	6,5	0	1,6	-0,3
→→ Offentlig forvaltning	2,2	-0,6	3,3	-3,7	4,4	2,5	-3	-2,7
Eksport i alt	-1,8	1,8	3,9	0,6	-3,1	-1,2	-1,7	2,2
→ Tradisjonelle varer	0	2,6	3,4	1,1	0,1	-0,7	0,7	0,5
→ Råolje og naturgass	-6,2	0,9	7,5	0,1	-5,8	-2,2	-3,3	2,9
Import i alt	3,8	2,4	-2,7	2,1	1,9	-0,8	-1,8	0,9
→ Tradisjonelle varer	3,6	2,7	-0,4	0,3	3	-0,8	-1	0,4

Kilde: Nasjonalregnskapet

Figur 2. Produksjonsindeks for industrien (2005=100). Utvalgte næringer. Sesongjusterte tall

Kilde: SSB

Stabil vekst i næringsinvesteringer

Næringsinvesteringene hadde stabilt høy vekst i 2011 og 2012, og etter et fall i første kvartal 2013 vokste de med 5,1 prosent i andre kvartal, sesongjustert. Industriinvesteringene og investeringer i elektrisitetsnæringen hadde en betydelig økning fra første til andre kvartal, og var et viktig bidrag til veksten i næringsinvesteringene.

Ifølge SSBs investeringsstatistikk for tredje kvartal 2013, anslås investeringene i industri, bergverk og kraftforsyning å bli i år på samme nivå som i fjor. I 2014 anslås det at investeringene vil vokse med fem prosent på grunn av veksten i overføring og distribusjon av elektrisitet. Investeringene i industrien er anslått å gå noe ned i 2014, mens investeringene i bergverksdrift ventes å vokse i 2014. I vår prognose legger vi til grunn kun svak vekst i industriinvesteringer i 2013 på grunn av lavere gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse i industrien og svakere ordretilgangstill i første halvdel av 2013. Vi venter at veksten i investeringene skal ta seg gradvis opp i 2014 og 2015.

Rekordhøye oljeinvesteringer

Investeringene i utvinning og rørtransport økte med hele 7,4 prosent i andre kvartal, ifølge de foreløpige tallene fra KNR. SSBs tall for investeringer i olje- og gassvirksomhet i tredje kvartal 2013 viser at investeringene i sektoren kan bli 15 prosent høyere i 2013 enn de var i 2012, målt i løpende priser. Ifølge anslaget for 2014, skal investeringer vokse til 215,1 milliarder kroner, det høyeste som hittil har blitt registrert. Anslaget for 2014 innebærer en vekst på 5,4 prosent i forhold til tilsvarende anslag for 2013.

En forutsetning for høye oljeinvesteringer er en stabilt høy oljepris på verdensmarkedet. Oljeprisen påvirkes av flere faktorer. Blant de faktorene som presser prisen på olje opp kan nevnes fortsatt ustabilitet i Midtøsten og økt etterspørsel fra raskt voksende utviklingsland. Faktorer som begrenser veksten i oljeprisene er økt bruk av alternative energikilder som skiferolje og skifergass, og utsiktene til lavere etterspørsel fra Kina. Vi forventer at oljeprisen skal være stabil i prognoseperioden, men noe lavere enn i de to foregående årene.

Vi legger til grunn i vår prognose en høy vekst i oljeinvesteringene i år, om enn noe lavere enn i 2012. Vi tror at veksten skal dempe seg noe inn 2014 og 2015.

Svakere vekst i boliginvesteringer

Boliginvesteringene har vokst saktere de tre siste kvartalene, og i andre kvartal 2013 har de vist en svak nedgang. Igangsatt bruksareal til bolig i perioden januar til august i år var 2,6 prosent høyere enn i samme periode i fjor, og således er tilførselen av boliger i markedet ikke redusert. Den underliggende trenden har imidlertid vært nedadgående de siste månedene. I alt er det gitt tillatelser til å sette i gang bygging av 6,0 millioner kvadratmeter bruksareal hittil i år, som er på nivå med samme periode i fjor. SSBs ordreindeks for bygge- og anleggsvirksomhet viser at verdien av ordretilgang for boligbyggsprosjekter har vært forholdsvis stabil i 2012 og hittil i 2013. Verdien av ordrebeholdningen, som hadde vært stigende siden 2010, har også flatet ut i første halvdel av 2013. Bygge- og anleggsvirksomhet som helhet viser likevel en kraftig økning både i ordretilgang og ordreservert på grunn av nye anleggsprosjekter.

Den forventede befolkningsveksten og økningen i husholdningenes disponible inntekt vil bidra til at økningen i boliginvesteringer fortsetter framover. Vi tror imidlertid at veksten vil bremse noe opp. Selv om renten fortsatt ligger på et historisk lavt nivå, forventer vi at den vil øke noe fram mot 2015. De strengere kravene til egenkapital som ble innført i 2012, virker også dempende på veksten.

Dempet vekst i husholdningenes konsum

Husholdningenes konsum utgjør omtrent halvparten av Fastlands-BNP og påvirker i stor grad den økonomiske veksten i landet. Etter at veksten i fastlandsøkonomien tok seg opp igjen etter finanskrisen har veksten i det private konsumet vært noe lavere enn i tidligere perioder med tilsvarende økonomisk vekst. Veksten i privat konsum avtok ytterligere i andre kvartal i år.

Veksten i det private konsumet har også vært lavere enn veksten i husholdningenes disponible inntekt de siste tre årene, og sparingen har økt. Husholdningenes disponible inntekt økte med 1,2 prosent fra første

kvartal til andre kvartal 2013, ifølge sesongjusterte nasjonalregnskapstall, mens konsumet økte nominelt med kun 0,7 prosent. Sparingen var dermed noe høyere i andre kvartal enn i første, og spareraten var oppe i 9,6 prosent. Siden 2010 har realinvesteringer, hovedsakelig i fast eiendom, stått for 80 prosent av husholdningenes sparing i snitt. Finansinvesteringer, i form av for eksempel bankinnskudd eller aksjer, har også økt i denne perioden. Vi venter at dette vil fortsette de neste årene, slik at spareraten vil holde seg høy, mens veksten i det private konsumet blir moderat.

Svakt økende Fastlands-eksport

Ifølge KNR, viser eksporten av tradisjonelle varer, som utgjør omtrent en tredjedel av den totale eksporten, en svak økende trend i 2012 og 2013. Utviklingen skyldes hovedsakelig veksten i eksporten av industriprodukter, mens volumet av fiskeeksporten har gått ned fra tredje kvartal 2012.

Om lag 60 prosent av Fastlands-eksporten går til EU, mens 10 prosent går til USA. Vi forventer bare en svak økning i eksporten i 2013, men vi tror etterspørselen etter norske eksportvarer vil øke i 2014 og 2015 på grunn av høyere økonomisk vekst hos våre viktigste handelspartnere.

Lavere vekst framover

Utviklingen i norsk økonomi har vært svakere i første halvår i år enn det vi la til grunn i vår forrige prognose. Vi venter at veksten i Fastlands-BNP vil være under trend i 2013, men at den vil ta seg opp gjennom prognoseperioden og igjen være over trend i 2015. For privat konsum forventer vi en moderat, men stigende vekst i prognoseperioden. Videre tror vi at veksten i oljeinvesteringene og boliginvesteringene vil være mer beskjedne enn de har vært de siste årene. Vi venter at veksten internasjonalt vil ta seg opp gjennom prognoseperioden, noe som vil resultere i økt eksport fra Norge.

Utviklingen på arbeidsmarkedet

Lavere sysselsettingsvekst og litt flere arbeidsledige

I perioden 2007-2013 har Norge opplevd en historisk høy innvandringsdrevet befolkningsvekst, og en

rekordhøy vekst i arbeidsstyrken. Befolkningen har imidlertid vokst raskere enn arbeidsstyrken. Yrkesdeltakelsen i befolkningen i aldersgruppen 15–74 år har falt fra et gjennomsnitt på 73,4 prosent i perioden 2007–2009 til 71,6 prosent i 2010–2013. I andre kvartal 2013 var yrkesdeltakelsen på 71,5 prosent. Dette er 0,6 prosentpoeng lavere enn i andre kvartal i fjor.

Ifølge sesongjusterte tall fra KNR lå sysselsettingsveksten i gjennomsnitt på 0,5 prosent per kvartal i perioden fra tredje kvartal 2010 til andre kvartal 2012. Etter dette har sysselsettingsveksten ligget på 0,3 prosent per kvartal. Ifølge Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) har sysselsettingen holdt seg stabil i 2013, både i absolutte tall og i prosent av befolkningen.

Svakt økende ledighet

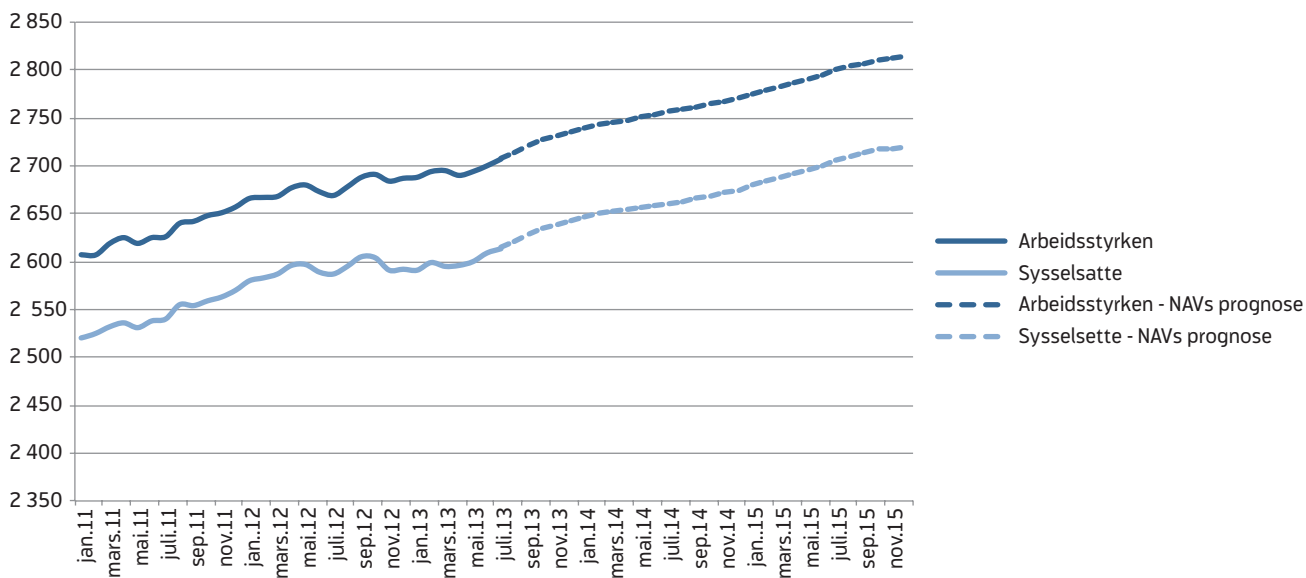
Den registrerte arbeidsledigheten har vist en svak oppadgående trend så langt i år, justert for normale sesongvariasjoner. Fra januar til september i år er det blitt i gjennomsnitt 700 flere ledige hver måned. Den økende ledigheten henger både sammen med at den økonomiske veksten og sysselsettingsveksten har vært svakere så langt i år, og at befolkningen og arbeidsstyrken vokser. Antall ledige i prosent av arbeidsstyrken endrer seg dermed lite, og lå på 2,6 prosent av arbeidsstyrken i september, mot 2,4 prosent i samme måned i fjor.

AKU-ledigheten først økte kraftig i slutten av 2012, for så å svinge innenfor feilmarginen, slik at arbeidsledighetsprosenten stort sett har vært mellom 3,4 og 3,6 prosent så langt i år. Selv om AKU-ledigheten og den registrerte ledigheten har gått i ulike retninger i deler av året, ser vi også at begge mål har vist en svak økende trend siden begynnelsen av 2013.

NAV's prognose for sysselsetting og ledighet

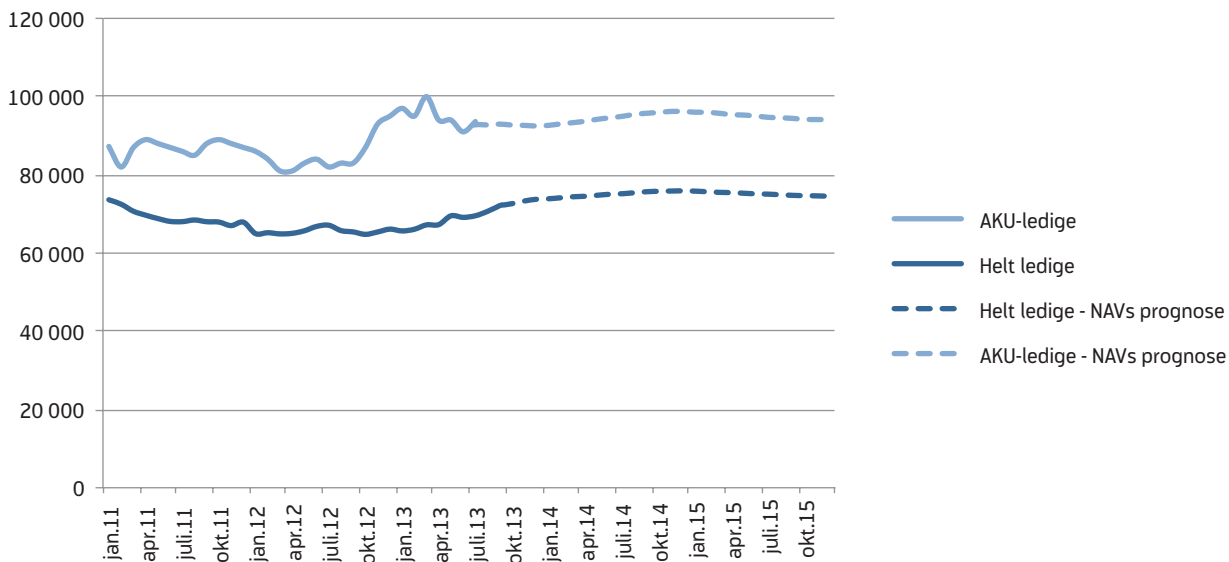
I vår prognose venter vi at den økonomiske veksten vil være lav i år, omtrent på trendvekst i 2014, mens vi antar at vi først i 2015 vil få en vekst over trend. Vi venter derfor at sysselsettingsveksten vil bli lavere i år enn i 2012. I gjennomsnitt venter vi at det vil være cirka 23 000 flere sysselsatte i år enn i fjor, målt ved AKU. Også i 2014 og 2015 vil sysselsettingsveksten være moderat med nær 43 000 flere

Figur 3. Utviklingen i sysselsettingen og arbeidsstyrken ifølge AKU. 1 000 personer. Sesongjusterte tall

Kilde: AKU og NAV

Figur 4. Utviklingen i antall registrerte helt ledige og ledige ifølge AKU. Sesongjusterte tall

Kilde: AKU og NAV

sysselsatte i gjennomsnitt hvert år, ifølge vår prognose.

Når det gjelder veksten i befolkningen i yrkesaktiv alder, legger vi til grunn SSBs befolkningsframskrivninger, middelalternativet. Det innebærer at nettoinnvandringen fortsatt vil være høy, rundt 40 000 personer per år. Vi antar at yrkesdeltakelsen i 2013 vil være noe lavere enn i fjor, men at den vil øke noe i 2014 og 2015. I gjennomsnitt anslår vi at det vil være 32 000 flere personer i arbeidsstyrken i år enn i fjor, og at antallet vil øke med 45 000 i 2014 og med 43 000 i 2015. Vår prognose innebærer at sysselsettingen vil vokse saktere enn arbeidsstyrken i år og neste år, og at begge vokser saktere enn det som var tilfellet i 2012.

Vi forventer dermed at ledigheten ifølge AKU vil øke med cirka 8 000 i snitt i år og 2 000 i snitt i 2014, mens vi venter en liten nedgang i 2015. Vi venter også at den registrerte ledigheten vil fortsette å øke utover høsten og inn i 2014. I gjennomsnitt venter vi at det vil være 70 000 registrerte helt ledige i 2013 og 75 000 ledige i 2014 og 2015. Selv om vi har samme gjennomsnittlige ledighet i 2014 og 2015 vil utviklingen de to årene være ulik. I 2014 venter vi at ledigheten vil øke noe gjennom året på grunn av fortsatt lav økonomisk vekst. Det betyr at vi i 2015 vil starte året med mer enn 75 000 ledige. I og med at vi antar at den økonomiske veksten vil ta seg opp i 2015, venter vi at det også vil resultere i at ledigheten går ned utover året. Siden vi starter 2015 med høyere ledighet enn gjennomsnittet for 2014, vil derfor snittet for de to årene bli det samme.

Utvalgte yrker

Vi venter at todelingen i norsk industri vil fortsette. Oljeinvesteringene har vært rekordhøye de siste årene, og vi venter at veksten vil fortsette. Veksten vil imidlertid være lavere enn den har vært de siste årene. I den tradisjonelle industrien har utviklingen vært en helt annen de siste årene. Nå er det imidlertid flere momenter som kan bidra til at utviklingen kan

bedre seg de neste årene. Renten er fortsatt lav og kronkursen ligger i tredje kvartal 2013 på sitt laveste nivå siden 2010, noe som vil påvirke lønnsomheten i den tradisjonelle industrien. Strømprisen i Norge har vært lavere de siste to årene enn den var i de foregående årene, noe som kan hjelpe kraftkrevende industri til å dempe den nedadgående trenden for produksjon og sysselsettingen den har hatt.

Byggebransjen har opplevd en kraftig vekst de siste tre årene. Antall sysselsatte har økt betydelig i denne næringen. Vi forventer nå en moderat vekst i boliginvesteringer i andre halvdel 2013 og resten av prognoseperioden. Det tilsier at sysselsettingen vil fortsette å vokse i denne næringen. Samtidig har vi det siste året både hatt en sterk sysselsettingsvekst og en økt ledighet for bygge- og anleggsarbeidere. Det ser ut til å henge sammen med den høye arbeidsinnvandringen fra Øst-Europa, hvor mange søker arbeid i bygg og anlegg. Det er særlig for polakker og litauere at ledigheten har økt, noe som kan tyde på at en del blir ledige etter en tid i arbeid her. Siden vi fortsatt venter høy arbeidsinnvandring, kan det gjøre at ledigheten vil fortsette å øke for denne gruppen, men her er usikkerheten stor. Dersom det går bedre i Europa, kan det også bidra til at innvandringen blir noe lavere enn forventet. Økende offentlige investeringer i samferdsel kan også bidra til å trekke ledigheten ned for bygge- og anleggsarbeidere.

Tabell 2. NAVs prognose for gjennomsnittlig antall arbeidsledige i 2013, 2014 og 2015. Faktiske tall for 2012

	2012	2013	2014	2015
Registrerte helt ledige	65 700	70 000	75 000	75 000
Registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken	2,5 %	2,6 %	2,8 %	2,7 %
Arbeidsledige, AKU i prosent av arbeidsstyrken	3,2 %	3,5 %	3,5 %	3,4 %

Kilde: NAV

Tabell 3. Årlig endring i arbeidsstyrke, sysselsatte og arbeidsledige. Faktiske tall for 2012

	2012	2013	2014	2015
Arbeidsstyrke (AKU)	1,8 %	1,2 %	1,7 %	1,6 %
Sysselsatte (AKU)	2,2 %	0,9 %	1,6 %	1,6 %
AKU arbeidsledige	-0,3 %	9,0 %	2,4 %	0,0 %
Registrerte helt arbeidsledige (NAV)	-5,4 %	6,5 %	7,1 %	0,0 %

Kilde: NAV

Tabell 4. Befolkning i yrkesaktivalder, arbeidsstyrke, sysselsatte og arbeidsledighet

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Befolkning 16–74 år	3 397 000	3 445 000	3 505 000	3 559 000	3 618 000	3 680 000	3 743 000
Arbeidsstyrken	2 446 000	2 507 000	2 591 000	2 590 000	2 602 000	2 629 000	2 677 000
Sysselsatte	2 362 000	2 443 000	2 524 000	2 508 000	2 508 000	2 543 000	2 591 000
Yrkesdeltakelsen	72,0 %	72,8 %	73,9 %	72,8 %	71,9 %	71,4 %	71,5 %
Arbeidsledige ifølge AKU	84 000	63 000	67 000	82 000	94 000	86 000	86 000
Registrerte arbeidsledige	62 923	46 062	42 521	69 267	74 643	69 394	65 682

Kilde: AKU og NAV

Makromodellen MODAG

Denne prognosen er basert på modellsimuleringer med den makroøkonometriske modellen MODAG. MODAG er en modell for norsk økonomi utviklet av Statistisk sentralbyrå (SSB). Modellen er estimert på årlige nasjonalregnskapsdata og er basert på økonomisk teori. For mer informasjon om MODAG, se http://www.ssb.no/forskning/prosjekter/1_233_754_630.6.html.

Ny likning for registrerte helt ledige

Helt ledige er en sentral variabel i NAVs prognoser. MODAG inkluderer ikke registrert ledighet. Arbeidsledigheten ifølge arbeidskraftundersøkelsen (AKU-ledigheten) er den eneste ledighetsvariabelen i MODAG. NAV har estimert en ny likning for registrert helt ledige og inkludert denne i MODAG. Likningen er en likevektkorrigeringsmodell der den løpende endringen i antall helt ledige er estimert å følge av den løpende endringen i AKU-ledigheten og avviker mellom nivåene på AKU-ledighet og registrert ledighet året før. Likningen inkluderer også et restledd, slik at modellbrukeren kan justere helt ledige dersom for eksempel løpende konjunkturstatistikk indikerer at helt ledige blir annerledes enn den estimerte likningen tilsier. NAVs anslag på registrerte helt ledige er basert på denne likningen.

Endringer fra forrige prognose

I prognosen i Arbeid og velferd 2/2013 ventet vi at det i gjennomsnitt ville være 69 000 helt ledige i år og 70 000 i 2014. Vi har nå oppjustert prognosen for antall helt ledige med 1 000 personer i år og 5 000 personer i 2014 fra forrige prognose.

Bakgrunnen for dette er at vi har nedjustert veksten i norsk økonomi noe for 2014. Vi har lagt til grunn lavere vekst i husholdningens forbruk og lavere vekst i boliginvesteringene enn ved forrige prognose.

AKU-ledigheten og -sysselsettingen har utviklet seg annerledes enn sysselsettingen i nasjonalregnskapet og den registrerte ledigheten hos NAV siden slutten av fjoråret. Sist antok vi at AKU-tallene ville normalisere seg i forhold til de to andre målene, men dette har tatt noe lengre tid enn vi forventet. Vi har derfor nedjustert sysselsettingsveksten og arbeidsstyrkeveksten for 2013.